MUHAMMED BİN SELÂME EL-MISRÎ (El-Kudâ'î)

Mısır'da yetişen Şafiî âlimlerinden ve kadılardan. İsmi, Muhammed bin Selâme bin Ca'fer bin Ali bin Hakemûn bin İbrâhim bin Müslim el-Kudâ'î'dir. Künyesi Ebû Abdullah'dır. Kudâ'a bin Ma'd bin Adnan'ın Hamur kabilesine mensûb olduğu için "Kudâ'î" nisbetiyle meşhûr oldu. Mısırlı olup, orada yetişen Şafiî âlimlerinin en büyüklerindendir. Tefsîr, hadîs, fıkıh, târih ve diğer çeşitli ilimlerde yüksek bir âlimdi. Bu ilimlere âit çok kitap yazdı. Birçok âlimden hadîs-i şerîf dinleyip ezberledi. Mısır vezirlerinden Ali bin Ahmed el-Cercerâî'nin kâtipliğini yaptı. Sefir (elçi) olarak Rum diyarına gönderildi. Az bir zaman İstanbul'da kaldı. Vekâleten Mısır kadılığına ta'yin edildi. Bu vazîfede iken 454 (m. 1062) senesi Zilka'de ayının onyedinci Cum'a gecesi vefât etti. Cum'a günü ikindiden sonra Neccâr musallasında namazı kılınıp, "Sefir-ül-Hendek" denilen yere defnedildi. Kendisinden bereketlenmek için, kabri çok ziyâret edilmektedir.

Çok çeşitli ilimlerde büyük bir âlim olarak yetişti. Hadîs ilminde çok yükseldi. O, Ebû Müslüm Muhammed bin Ahmed bin Ali'den, Ebü'l-Hasen Ahmed bin Abdülazîz bin Sersâl'den, Ebû Abdullah Muhammed bin Muhammed bin Hüseyn et-Tenûhî (el-Yemenî'den, Ebü'l-Hasen Ali bin Abdullah bin Cehdam'dan ve Mekke'de, Şam'da, Mısır'da ve karşılaştığı pekçok hadîs âliminden hadîs-i şerîf dinleyip rivâyet etmiştir. Hattâ bir süre sefir olarak gittiği İstanbul'da karşılaştığı bir hadîs âliminden de hadîs-i şerîf dinledi ve ona da hadîs-i şerîf öğretti Kendisinden Ebû Abdullah-i Hamîdî, Ebû Sa'd Abdûlcelîl es-Sâvî, Muhammed bin Muhammed bin Berekât es-Saîdî, Sehl bin Bişr el-İsferâini, Ebû Abdullah-i Râzî, Hatîb-i Bağdadî, İbn-i Mâkûlâ ve başka âlimler, hadîs-i şerîf öğrenip rivâyet ettiler.

> Ebû Bekr Muhammed bin Safi' es-Sanevberî şöyle anlatıyor: "Kâdı Ebû Abdullah Muhammed bin Selâme el-Kudâ'î'den işitmiştim. Diyordu ki: "Mısır sultânı Mustansır billah'tan önce, Rum kralı Elyon'a elçi olarak gitmiştim. Bana bir sofra hazırlanmıştı. Yemeği yiyip sofradan kalktığım zaman, kırıntıları toplamaya başladım. Kral, orada bulunanlara başka bir sofra hazırlamalarını emretti. Onlar da denileni yaptılar. Kral bana: "Onları toplamayı bırak; muhakkak ki, sen doymamışsın!" dedi. Ona dedim ki: "Ben, Peygamber efendimizin (aleyhisselâm): "Sofradan düşen şeyleri toplayıp yiyen kimse, ahmaklıktan ve fakirlikten kurtulur" buyurduğunu öğrenmiştim. Onun için böyle yapıyorum." Hemen hazine me'mûruna, Bana verilmek üzere, 1000 dinar hazırlamasını emretti. Ben de:, "Muhakkak Resûlullah (aleyhisselâm) doğru söyledi, işte, ben zenginleştim ve ahmaklıktan da uzağım" dedim.

İbn-i Mâkûlâ diyor ki; "O, Şafiî mezhebinde büyük bir fakîh idi. Çeşitli ilimlerde mütehassıs bir âlimdir. Mısır'da onun

derecesinde bulunan kimseyi görmedim. Çok kitap yazdı ve hadîs-i şerîf öğrendi.”

Es-Silefî, onun hakkında diyor ki; “O, Şafiî mezhebinde çok sağlam ve sika (güvenilir) âlimlerdendi, İtikadı da doğru idi. O, Mısır kadısı idi. O, seferde ve hazarda, gördüğü büyük âlimlerden çok hadîs-i şerîf bildirmiştir. Herkes, kendisini sever, hoşlanırdı.”

İbn-i Asâkir diyor ki: “O, emîn ve güvenilir bir râvîdir. Mısır sultânının elçisi olarak, birçok Rum memleketlerine uğradı ve Dımeşk’e (Şam’a) geldi.”

Onun tasnifleri çoktur. Başlıca eserleri şunlardır: 1. Tefsîr-ül-Kur’ân: Hepsi 20 cilddir. 2. Eş-Şihâb fil-mevâ’ız vel-âdâb, 3. Menâkıb-ı İmâm-ı Şafiî ve ahbârihi, 4. El-İnbâü anil-enbiyâ, 5. Tevârih-ül-hulefâ, 6. El-Muhtâr fî zikr-il-huttât vel-âsâr: Mısır’da yetişen hattâtları ve eserlerini anlatmaktadır, 7. Dürret-ül-vâ’ızîn ve zühar-il-âbidîn, 8. Uyûn-ül-me’ârif ve fünûn-i ahbâr-il-halâif: Bu kitap, Peygamberlerin haberlerini, İslâm halifelerinin, vâlilerin ve emirlerin târihinden birçok mes’eleleri içine almaktadır 9. Nüzhet-ül-elbâb: Tarih ilmine dâirdir. 10. Dekâik-ül-ahbâr ve hadâik-ül-i’tibâr, 11. Düstûr-i me’âlim-il-hikem: Hazreti Ali bin Ebî Tâlib’in sözlerini ve Peygamber efendimizin sözlerinden 1200 kadar hadîs-i şerîfi içine almaktadır. Ayrıca bu kitaba “Şıhâb-ül-ahbâr fil-hıkemi vel-emsâl vel-âdâb minel-ehadîs-in-nebeviyye” adı da verilmiştir. Bu kitap, Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizin buyurduğu hikmetlerden, vasıyyetlerden, edeblerden, mev’izelerden (öğütlerden) ve çeşitli mes’elelerden binden fazla hadîs-i şerîfi içine almakta ve O’ndan rivâyet edilen bir duâ ile son bulmaktadır, 12. El-Adâb-üş-şer’ıyye, 13. El-Müsned.

Muhammed bin Selâme el-Mısrî (el-Kudâî) hazretleri, “Dekâik-ül-ahbâr ve hadâik-ül-i’tibar” kitabında, Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) nûrunun yaratılmasını, insanların rûhlarının yaratılmasını, ölüm hâllerini ve kabir hayâtını şöyle anlatmaktadır:

“Allahü teâlâya hamd olsun ki, bizleri râzı olduğu ve tamamladığı İslâm dini ile hidâyete, saadete kavuşturdu. Salât ve selâm, O’nun Peygamberi, efendimiz Muhammed aleyhisselâma olsun ki, onu insanlar arasından seçti ve Peygamber olarak gönderdi.

Resûlullah efendimizin (aleyhisselâm) nûrunun yaratılması: Allahü teâlâ ilk önce Şeceret-ül-yakîn ismindeki ağacı yarattı. Daha sonra beyaz inciden bir örtü üzerinde, Muhammed aleyhisselâmın nûrunu yarattı. Sanki Tâvus gibi, O nûru bu ağaca koydu. Orada, yetmiş bin sene Allahü teâlâyı tesbih etti. Sonra haya aynasını yaratıp onun karşısına koydu ve Şeceret-ül-yakîn ağacındaki nûra nazar edince, O nûr-i şerîf kendini haya aynasında çok süslü ve en güzel bir şekilde gördü. Allahü teâlâdan çok haya etmesi sebebiyle terledi. Mübârek terinden altı damla sızdı. Allahü teâlâ birinci damladan Ebû Bekr’i (radıyallahü anh) ikincisinden Ömer’i (radıyallahü anh), üçüncüsünden Osman (radıyallahü anh), dördüncüsünden Ali’yi (radıyallahü anh), beşincisinden gülü, altıncı damladan ise pirinci yarattı. Sonra Muhammed aleyhisselâmın bu nûr-i şerîfi beş defa secdeye vardı. Bu secdeler ile, Allahü teâlâ Ümmet-i Muhammed’e beş vakit namazı farz kıldı. Allahü teâlâ ikinci defâ bu nûr-i şerîfe nazar edince, hayâsı sebebiyle O nûrdan ter çıktı. O nûrun terinden melekleri, yüzünden damlayan terden; Arş, Kürsî, Levh, Kalem, Güneş, Ay, Hicâb (örtü, karanlık), yıldızlar ve semâda olan her şeyi yarattı. Göğsünün terinden; enbiyâ ve mürselîni (Peygamberleri), âlimleri, şehîdleri, Sâlihleri, sırtının terinden Beyt-i ma’mûr, Kâ’be, Beyt-ül-makdîs, Dünyâ’daki mescidlerin yerlerini, iki kaşının arasından damlayan terden; Ümmet-i Muhammed’den mü’min erkek ve mü’mine kadınların rûhlârını, kulağının terinden; diğer insanların rûhlarını, ayağından damlayan terden; yeryüzünü ve üzerinde olan herşeyi yarattı. Allahü teâlâ bu nûra buyurdu ki: “Ey Muhammed aleyhisselâmın nûru, önüne nazar kıl, bak!” Gördü ki, önünde bir nûr, ardında bir nûr, sağında bir nûr, solunda bir nûr. Bu nûrlar Ebû Bekr, Ömer, Osman ve Ali’nin (r.anhüm) nûrları idi. Sonra Muhammed aleyhisselâmın nûru yetmiş bin sene daha Allahü teâlâyı tesbih etti. Daha sonra Allahü teâlâ bu nûrdan bütün Peygamberlerin (aleyhisselâm) nûrunu yarattı. Bu peygamberlerin ümmetlerinin

rûhlarını da kendi peygamberlerinin rûhlarının terinden yarattı. Muhammed aleyhisselâmın ümmetinin mü'min olanlarının rûhları da, Muhammed aleyhisselâmın mübârek terinden yaratıldılar ve (La ilahe illallah Muhammedün Resûlullah) dediler.

Adem aleyhisselâmın yaratılışı: Âdem aleyhisselâm, yezyüzünde yaratılan ilk insandır ve ilk Peygamberdir. Bütün insanların babasıdır. Çeşitli memleketlerden getirilen toprakları, melekler su ile çamur yapıp, insan şekline koydu, Mekke ile Tâif arasında kırk yıl yatıp sâlsâl oldu. Ya'nî, pişmiş gibi kurudu. Önce, Muhammed aleyhisselâmın nûru alnına kondu. Sonra Muharrem'in onuncu Cum'a günü rûh verildi.

Allahü teâlâ Âdem aleyhisselâma rûh vermek istediğinde, rûha, onun bedenine girmesini emretti. Rûh önce dimağına girip, yüz sene kadar kaldı. Daha sonra gözlerine indi. O gözlerle bakıp, kendi bedenini pişmiş gibi kurumuş toprak olduğunu gördü. Kulaklarına indiğinde, meleklerin tesbihini işitti. Sonra genizine indi. O zaman aksırdı. Aksırdıktan sonra rûhu ağzına ve diline indi. O zaman Allahü teâlâ, ona Elhamdülillah demesini bildirdi. O da söylediğinde, "Yerhamüke yâ Âdem!" diye Allahü teâlâ mukâbelede bulundu. Rûh daha sonra göğsüne indi. Hemen ayağa kalkmak istedi. Fakat kalkamadı. Bu, Allahü teâlânın meâlen; "İnsan pek aceleci olmuştur" buyurduğu tecelli etmiş oldu.

Rûh, Âdem aleyhisselâmın karnına indiğinde, canı yemek içmek istedi. Daha sonra da rûh bütün cesedine dağıldı. O zaman et ve kemik hâline geldi.

Âdem aleyhisselâma her şeyin ismi ve fâidesi bildirildi. Cennet elbiseleri giydirildi. Muhammed aleyhisselâmın nûru ay gibi alnında parlıyordu. Melekler bir yaygı üzerinde kendisine semânın her tarafını gezdirdiler.

Melekler hakkında: Allahü teâlâ dört büyük meleği yarattı. Cebrâil aleyhisselâma Peygamberlere (vahy) getirmek, emir ve yasaklarını bildirmek. İsrâfil aleyhisselâma (Sûr) denilen boruyu üfürme vazîfesi verildi. İki defa üfürecek, birincisinde Allahü teâlâdan başka her diri ölecek, ikincisinde hepsi tekrar dirilecektir. Mikâil aleyhisselâmın vazîfesi; ucuzluk pahalılık, kıtlık, bolluk yapmak ve her maddeyi hareket ettirmek, Azrail aleyhisselâmın vazîfesi; insanların rûhunu almaktır.

Azrail aleyhisselâmın rûhları alması: Herkes eceli geldikte ölür. Hak teâlâ A'râf sûresi, otuzüçüncü âyetinin meâl-i şerîfinde şöyle buyurur: "Ecelleri geldiği zaman, onu bir saat ileri ve geri alamazlar." Kişi doğmazdan önce, ne kadar yaşayacağı takdîr edilmiştir. Allahü teâlâ ölümü yarattı. Sonra diriliği yarattı. İnsanı hayâtı boyunca dünyâda durdurur. Belli olan eceli gelinceye kadar ve rızkı tükeninceye kadar ve ezelde takdîr edilmiş olan amelleri bitinceye kadar durur. Dünyâdaki ölümü yaklaştığı vakit, dört melek nâzil olurlar. Bunlardan biri, rûhunu sağ ayağından ve biri sol ayağından ve biri sağ elinden ve biri sol elinden çekerler. Yine melâike rûhunu parmak uçlarından çekerler. Soluğu ise, sanki saka kırbasından su boşalır gibi gırıl gırıl öter.

Allahü teâlâ Azrail aleyhisselâma buyurur: "Dostlarımın canını kolay al, düşmanlarımın canını güç al."

Allahü teâlâ emrini nerede hükmettiyse, o kişi, malını, evlâdını ve ıyâlini, hepsini bırakıp kabre gider, ölümü hangi memlekette ise, orada tecelli eder. Doğuda ölmesi takdîr edilmiş olana, batıya giden yollar kapanır. Şöyle anlatılır: Azrail aleyhisselâm Süleymân aleyhisselâmın yanına, gelince, oturanlardan birine dikkat ile baktı. Adam, meleğin böyle sert bakışından korktu. Azrail aleyhisselâm gidince, Süleymân aleyhisselâma yalvarıp, rüzgâra emretmesini, rüzgârın kendisini garp memleketlerinden birine götürüp, Azrail aleyhisselâmdan kurtulmasını istedi. Azrâil aleyhisselâm tekrar gelince, Süleymân aleyhisselâm, o adamın yüzüne niçin sert baktığını sordu. Azrail aleyhisselâm, "Bir saat sonra garptaki şehirlerden birinde, o kimsenin canını almak için emr olunmuştum. Onu senin yanında görünce, hayretimden dikkat ile baktım; Emre uyup garba gidince, onu orada görüp canım

aldım” dedi. Görülüyor ki, ezeldeki takdîrin hâsıl olması için, adam Azrail aleyhisselâmdan korktu. Süleymân aleyhisselâm onun isteğini yerine getirdi. Ezeldeki takdîr, sebepler zinciri ile yerine getirildi.

Cenâb-ı Hak; bir kuluna hidâyet ve îmânda sebat murâd ederse, o kimseye rahmet-i ilâhiyye gelir. Azrail aleyhisselâm bir mü’minin rûhunu almak istediğinde o rûh, “Sen bununla mı emrolundun? Sana itaat edemiyeceğim” der. O zaman Azrail aleyhisselâm “Evet, ben bununla vazîfelendirildim” buyurduğunda, rûh kendisinden delîl, alâmet ister. Ve der ki; “Allahü teâlâ beni yarattı ve şu cesedime koydu. Bu zaman sen orada yoktun. Şimdi beni almak istiyorsun.” Allahü teâlâ buyurur ki; “Kulumun rûhunu, canını aldın mı?” Azrail aleyhisselâm, “Yâ Rabbî, kulun şöyle şöyle demekte, alabileceğime dâir benden delîl (burhan) istemektedir” diye arzedince, Allahü teâlâ buyurur ki;“Kulumun rûhu doğru söylemektedir. Ey Azrail! Şimdi Cennete git. Oradan bir elma al, delîl ve burhanındır. Onu kulumun rûhuna göster.” Azrail aleyhisselâm buyurulanı yapar. Cennete gider, elmayı alır. Üzerinde “Bismilâhirrahmânirrahim yazılmıştır. Onu mü’minin rûhuna gösterince, rûhu neş’e, sürûr ve sevinç ile o bedenden çıkar.

Ölüm zamanında a’zânın konuşması: Azrail aleyhisselâm Allahü teâlânın emriyle bir mü’minin rûhunu almak istediğinde, ağız tarafından yaklaşıp kulun rûhunu almak ister. O zaman zikir karşılar ve “Buradan giremezsin. Çünkü bu dil, ömür boyu Allahü teâlânın zikriyle meşgûl olmuştur” der. Azrail (aleyhisselâm) geri döner ve “Yâ Rabbî, kulun şöyle şöyle söylüyor” diye arzeder. Allahü teâlâ, “Başka tarafından git rûhunu al” buyurur. O zaman el tarafından yaklaşır, sadaka karşılar ve “Buradan giremezsin. Çünkü bu el, çok iyilik yaptı. Sadaka verdi. Başına mesh etti. Teyemmüm abdesti aldı. Kalemle İslâm bilgilerini yazdı. Kılıç tutup kafirlere karşı harbetti” der. Azrail aleyhisselâm ayak cihetinden gelir. O da “Buradan giremezsin. Çünkü bu ayaklar cemâate koştu, ilim öğrenmek ve öğretmek yolunda gidip geldi” der. Bu defa Azrâil aleyhisselâm kulak cihetinden yaklaşır. O da, “Buradan giremezsin, çünkü bu kulaklar Kur’ân-ı kerîm, ezân-ı Muhammedî dinledi” der. Azrail aleyhisselâm gözler cihetinden yaklaşır ve onlar da, “Buradan gelme. Çünkü bu gözler Kur’ân-ı kerîme, âlimlerin, ana-babanın, sâlihlerin yüzüne baktı” deyince, Azrail (aleyhisselâm), “Yâ Rabbî, bu kulun neresinden rûhunu almak istedimse, böyle böyle söyler” diye arzedince, o zaman Allahü teâlâ buyurur ki; “Ey Azrail, benim ismimi avucuna yaz, sonra git onu kulumun rûhuna göster.” Azrail aleyhisselâm buyurulanı yazıp, canı alınacak kulun yanına gelir. O yazıyı gösterdiğinde, Allahü teâlânın ismine olan muhabbetinden dolayı rûh cesedinden neş’e ve sürûrla ayrılır.

Şeytanın imânı çalmak istemesi: insan öleceği zaman çok susar. Yüreği yanıp tutuşarak dört yanına bakar. Bu hâldeyken, şeytan fırsat bulup îmânını çalmak için başının ucuna gelir. Elinde bir kadeh tutar, içinde buzlu su, hastanın başının ucunda o kadehi çalkalar. Hasta onu görür ve işitir. Eğer ölüm hastası imândan nasîbsiz biri ise, getir şundan içeyim der. O zaman şeytan çok sevinir. Yaklaşır ve “Âlemlerin yaratıcısı yoktur, İslâm dînine inanmıyorum de. Eğer böyle söylersen, sana bu şiddetli susuzluk hâlinde buz gibi su veririm. Yoksa ağlar feryâd edersin. Sıkıntılar içinde kalırsın” der. Eğer şakî ise, dilediği gibi söyler ve imansız gider. Allah korusun.

İmâm-ı a’zam Ebû Hanîfe hazretlerine, “Hangi günahlar insânın imânını daha çabuk çalar? Hangi günahlardan daha çok korkulur?” diye sorulunca, cevaben buyurdular ki:

“Allahü teâlânın ihsân buyurduğu imân ni’metine şükür etmemek, son nefeste imansız ölmekten korkmamak, insanlara zulüm etmek. Eğer bir kimsede bu üç şey bulunursa, umulur ki imansız olarak gider. Şeytanın kendisine verdiği kadehten suyu içer ve kâfir olarak ölür.”

Denildi ki, susuzluk hâli, hastanın en çok sıkıntı çektiği hâli olup, ciğerleri yanıp tutuşur. Bu hâli, şeytan için bir fırsat olup derhal mü'minin îmânını çalmak, imansız ölmesini sağlamak için yanına yaklaşır. O, hastanın baş tarafından, elinde kadeh içinde buz gibi su ile gelir. Kadehi çalkar. Mü'min onun kim olduğunu bilemediğinden, bana biraz su ver der. O da, "Veririm fakat âlemlerin yaratıcısı yoktur de" der. O mü'min saadet sahibi bir kişi ise, ona cevap vermez. Sonra şeytân ayak tarafına gelir. Orada su dolu kadehi çalkalar. Mü'min onu tanımadığından biraz su ver" der. O da, "Eğer Peygamberleri aleyhimüsselâm yalanlarsan sana su veririm" der. İmânı zayıf olan dediğini söyler ve kâfir olarak ölür, Allahü teâlâ korusun. Eğer saadet sahibi, îmânı kuvvetli ise, onun sözünü red eder.

Şöyle anlatılır: Zâhid Ebû Zekeriyyâ hazretleri vefât edeceğinde, dostları başına toplandılar. Ona Kelime-i şehâdeti söylemesi için telkinde bulundular. Fakat O, "Hayır!" deyip başını çevirdi. İkinci defa tekrar Kelime-i şehâdeti telkin ettiler. O yine, "Hayır!" dedi. Dostları şaşkın olup, içlerinden bayılanlar oldu. Üçüncü defa yine Kelime-i şehâdeti telkin ettiler, yine "Hayır!" dedi. Dostları tamamen üzüntüden perişan oldular. Aradan bir zaman geçince, Ebû Zekeriyyâ hazretleri biraz kendine gelip gözlerini açtığında, "Bana birşey söylediniz mi?" buyurdu. Oradaki dostları üzüntü ile, kendisine Kelime-i şehâdeti telkin ettiklerini her üçünde de "Hayır!" cevâbı verdiğini söyleyince, Ebû Zekeriyyâ hazretleri buyurdu ki: "Dostlarım, o zaman şeytan elinde su dolu kadehi ile sağımdan geldi. Ben çok susamıştım, "İsâ Allahın oğludur dersen veririm" dedi. Ben de "Hayır!" dedim. Ayak tarafımdan geldi yine "Hayır!" dedim. Tekrar, "Âlemlerin yaratıcısı yoktur de" dedi. Ben de "Hayır!" dedim. Söylediğim "Hayır!" kelimeleri bu sebeptendir. Ben onun dediklerini yapmayınca, şeytan kadehi yere çaldı. Öfke ile dönüp gitti. Yoksa ben sizin telkin ettiğiniz Kelime-i şehâdet için hayır demedim."

Mensûr bin Ammâr der ki: "İnsanın ölümü yaklaştığında, onun hâli beşe taksim edilir: Malı vârislerine, rûhu Azrail aleyhisselâma, eti kabrindeki kurt ve böceklere, kemikleri toprağa, yaptığı iyilikler de dünyâda üzerine hakkı geçen kimselere verilmek üzere ayrılır. Vâris malı götürse, Azrail (aleyhisselâm) rûhu alsa, et kurtlara yem olsa, kemikler toprağa karışıp kaybolsa gerektir, imânın gitmesi, dinden tamamen ayrılış, Allahü teâlâdan uzaklık demektir. Rûhun bedenden ayrılığı, dinden, Allahü teâlâdan ayrılık değildir. Çünkü Allahü teâlâ imân sahibi kullarını Cennetine koyacak, kendisine yakın eyliyecektir." rûh bedenden ayrılınca, semâdan; "Ey Âdemoğlu! Sen mi dünyâyı terkettin, dünyâ mı seni terketti? Sen mi dünyâyı topladın, dünyâ mı seni topladı? Sen mi dünyâyı öldürdün, dünyâ mı seni öldürdü?" diye üç nidâ gelir.

Gasilhâneye konduğunda, "Ey Ademoğlu! Nerede o kuvvetli, güçlü bedenin, seni niye zayıflattı? Nerede bülbül gibi konuşan dilin, seni niye susturdu? Nerede o dostların, şimdi seni yalnız bıraktılar?" diye üç nidâ gelir. Kişi kefenlendikte, "Ey Âdemoğlu! Azıksız uzun bir yolculuğa gidiyorsun! Dönmemek üzere evinden ayrılıyorsun! Hiç binmediğin tahta bir ata (tabuta) biniyorsun ve korkulu bir yer olan bir eve, kabre konacaksın!" diye üç nidâ gelir. Tabuta konulurken "Ey Âdemoğlu! imân sahibi bir kimse isen, Allahü teâlâya, Peygamberlerine bildirdiği şekilde inanmış isen, sana müjdeler olsun. Sâlih amel sahibi, her işini Allahü teâlânın rızâsı için yapmış bir kişi isen ne mutlu sana. Allahü teâlâyı gücendirmiş, O'na imân etmemiş, dediğini tutmamış biri isen, yazıklar olsun, eyvahlar olsun" diye üç nidâ gelir. Mûsâllaya konduğunda, "Ey Âdemoğlu! Dünyâda her ne amel yaptı isen onun karşılığını göreceksin. Yaptığın hayır ise, karşılık olarak hayır ve iyilik görecek, eğer şer yaptı isen, azâbını göreceksin" diye üç nidâ gelir.

Cenâze kabir kenarına konduğunda: "Ey Âdemoğlu! Bu harap yer için dünyâda iken azık olarak ne biriktirdin? Bu karanlık yeri aydınlatacak bir nûr, bir ışık olarak neyin var? Hiçbir şeyin olmadığı bu kabre, dünyâdaki zenginliğinden ne getirdin?" diye üç nidâ gelir.

Mezara konduğunda, "Ey Âdemoğlu! Dünyâda iken benim üzerimde gülüyordun, şimdi içimde ağlar oldun. Üzerimde sevinç ve neş'e içerisinde idin. Şimdi içimde üzgünsün. Benim- üzerimde bülbül gibi konuşup, herkese nutuklar atıyordun. Şimdi içime girince sesin çıkmaz oldu" diye üç nidâ gelir.

İnsanlar geri dönüp giderlerken Allahü teâlâ buyurur ki: "Ey kulum, şimdi kabrinde kimsesiz olarak kaldın. Seni kabir karanlığına terkettiler. Onlar sebebiyle bana karşı gelmiş, emrimi tutmamıştın. Ya'nî hanımının, çocuklarının tarafını tutup, onların bitmez tükenmez isteklerini yapmaya uğraşıp, benim için azıcık birşey yapmak istemedin. Bak şimdi yalnız kaldın. Bugün sana benden başka merhamet edecek kimse

yok. Halbuki benim şefkatim, bir annenin yavrusuna olan şefkatinden daha çoktur.”

Kabir hâli: Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) buyurdu ki: “Ey Âdemoğlu! Benim üzerimde koşuyorsun, fakat birgün benim içime gireceksin. Benim üzerimde Allahü teâlâya isyan etmektesin, fakat içimde azâb göreceksin. Üzerimde gülüp duruyorsun, fakat içimde ağlıyacaksın. Üzerimde haram helâl ayırmayıp haramları yemektesin, fakat içimde kurtlar böcekler senin bedenini yiyecekler. Üzerimde neş’e ve sevinçlisin, fakat içimde çok üzüleceksin. Üzerimde haramları topluyorsun, fakat içimde eriyip gideceksin. Üzerimde kibir gurûr içinde büyüklenip durursun, fakat içimde çok zelîl, aşağı ve hakîr olacaksın. Üzerimde aydınlıkta gezer dursun, fakat içimde karanlıklarda kalacaksın. Üzerimde sevdiklerinle berabersin, fakat içime girince orada yalnız, tek başına kalacaksın” diye insanoğluna seslenir.”

Kabir hergün beş defa; “Ben, yalnızlık yeriyim. Bana gelecek kişi, Kur’ân-ı kerîm okuyarak kendine arkadaş edinsin. Ben, karanlık yeriyim, bana gelecek kişi, namaz kılarak beni aydınlatsın. Ben, altı üstü toprak olan bir yerim, bana gelen, sâlih amel ile gelip yatağını hazırlasın. Ben, yılanı ve çıyanı içimde barındıran bir yerim. Bana gelen tiryak ile gelsin. O tiryak da; Besmele-i şerîf ve çok gözyaşı dökmektir. Ben, Münker ve Nekir adındaki suâl meleklerinin suâl soracakları bir yerim. Bana gelen, (La ilahe illallah Muhammedün Resûlullah) güzel kelimesini, onlara cevap verebilmek için çok söylesin” diye seslenir.

Hazreti Âişe (radıyallahü anha) vâlidemizden rivâyet edildi ki:

“Birgün evde oturuyordum. O esnada Resûlullah (aleyhisselâm) teşrîf buyurdular. Ben hemen, öteden beri gösterdiğim saygı üzerine ayağa kalkmak istediğimde, Resûlullah “Ben de yanına oturayım yâ Âişe” buyurup oturdular. Daha sonra, mübârek başını kucağıma koyup uyudular. Mübârek sakal-ı şerîfindeki beyazlanmış olan dokuz adet kılı gördüm. O zaman kendi kendime; Muhammed aleyhisselâm benden önce dünyâdan gidecek. Ümmeti, Peygambersiz kalacak diye düşünürken ağladım, gözlerimden yaşlar boşandı. Bir damlası kucağımdaki Resûlullahın (aleyhisselâm) mübârek yüzüne düştü. Onu hemen uykusundan uyandırdı. Resûlullah, “Ey Âişe! Seni ağlatan şey nedir?” diye buyurdu. Ben de düşündüklerimi anlattım. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm), “Hangi hâl ölüye daha şiddetlidir?” buyurdu. Ben “Siz söyleyin yâ Resûlallah” deyince, “Sen söyle” buyurdu. Ben de “Meyyitin evinden çıktığı hâl çok üzüntülü olur. Çoluğu çocuğu çok üzülür ve vah babamız vah annemiz deyip feryâd ederler” dedim. Resûlullah (aleyhisselâm), “Doğru, ondan daha şiddetlisi hangisidir?” buyurunca ben de “Kabre konması, üzerinin örtülmesi ve yakınlarının, dostlarının kendisini dünyâdaki ameliyle başbaşa bırakmaları hâlidir. O zaman Münker ve Nekir ona gelir” dedim. Resûlullah, “Ey Âişe, meyyite ondan daha şiddetlisi nedir?” buyurunca, Allahü teâlâ ve Resûlü daha iyi bilir dedim. Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle buyurdu: “Ey Âişe, meyyitin en zor durumu, gasilin (yıkayıcının) evine gelip, onu yıkamaya başladığı vakittir. Parmağından yüzüğü çıkarmakla işe başlar. Elbisesini, dünyalık ne rütbesi varsa çıkarır. O zaman meyyitin rûhu, kendi çıplak bedenini görür ve öyle nida eder ki, insan ve cinden başka her mahlûk işitir.

Rûhu cesedinin başı ucuna gelip: “Ey yıkayıcı! Yavaş yavaş tut! Zira, Azrail pençesinden can yarası yemiştir. Ve tenim gâyet zahmet çekmiştir ve sarsılmıştır” der. Teneşire geldikçe, yine gelip: “Suyu çok sıcak etme! Tenim pek zayıftır. Tez beni elinizden halâs eyleyin ki, rahat olayım” der. Yıkanıp kefene sarılınca, bir miktar durup yine: “Bu cihanı son görüşümdür. Hısım ve akrabaları göreyim ve onlar da beni görsünler ve ibret alsınlar. Onlar da yakında benim gibi öleceklerinden, ardımdan feryâd etmesinler. Beni unutmayıp, Kur’ân-ı kerîm ile beni ansınlar. Benim mirasım için aralarında çekişmesinler tâ ki, kabirde azâb görmeyeyim. Cum’alarda ve bayramlarda da beni hatırlasınlar” der.

Sonra musalla üzerine konuldukta, can yine çağırarak, “Rahat kalın, ey benim oğlum ve kızım, anam ve babam! Bunun gibi firak günü

yoktur. Hasretlik, görüşmemiz kıyâmete kaldı. Elveda olsun sizlere, ey ardımca göz yaşı dökenler” der.

Namazı kılınıp, omuza alındıkda, yine çağırır ve der ki; “Beni yavaş yavaş götürün! Eğer kasdınız sevâb ise, bana zahmet vermeyin! Sizden Allahü teâlâya hoşnudluk götüreyim.

Ebî Kılâbe (radıyallahü anh) şöyle anlatır: “Rü’yâmda bir kabristan gördüm. Meyyitler kabirlerinden çıkıp kabir kenarına oturmuşlardı. Her birinin elinde nûrdan bir tabak vardı. Fakat içlerinden birinin elinde hiçbir şey yoktu. Gayet mahzûn idi. Ona sebebini sorduğumda bana, “Burada gördüğün mevtaların geride bıraktığı, evlâdı, ahbabı, dostu, kendilerine hayırla duâ ediyorlar. Kendilerini rahmetle anıyorlar. Onlar için hayır ve hasenat yaptıklarından, kendilerine nûrdan tabaklar içinde mükâfatları, hediyeleri veriliyor. Fakat benim geride günahkâr ve isyankâr bir oğlum var. Benim için, duâ ve istiğfarda bulunmaz, bir hayır yapmaz, bir Fâtiha okumaz. Bu sebebten bana, o nûr tabaktan verilmemekte, burada mahzûn kalmaktayım. Ayrıca, kabir komşularımdan çok utanmaktayım” dedi. O zaman ben uyandım. O kişinin oğlunu araştırıp buldum. Gördüklerimi kendisine bir bir anlattım. Genç tövbe ve istiğfar etti. Bundan sonra yaptıklarına dönmiyeceğine dâir yemîn billah edip, abdestini alıp namaza başladı. Babasının rûhu için Fâtihalar hatimler okudu. Hayır işleri yaptı. Bir zaman sonra rü’yâmda aynı kabristanı ve oradaki mevtaları aynı hâl üzere gördüm. Bu defa daha önce üzgün olan o kişi de, önünde nûrdan tabaklarla ikram ve ihsânlara garkolmuş şekildeydi. Diğer mevtalara bu kadar ni’metler verilmemişti. Bana, “Ey Ebî Kılâbe! Allahü teâlâ sana iyilikler ihsân buyursun. Oğlumu bulup ona nasihat etmekle çok iyi ettin. Beni kabir komşularım arasında mahcûb olmaktan kurtarmış oldun” dedi.

Musibetlere sabır: Fakîh Ebülleys hazretleri buyurdu ki: “Vefât eden bir kişi arkasından, feryâd figân etmek, üst baş yırtmak haramdır. Sessiz ağlamakta bir mahzur yoktur. En güzeli, en efdali sabretmektir. Allahü teâlâ Zümer sûresi onuncu âyet-i kerîmede meâlen buyurdu ki; “Ancak Allah yolunda sabredenlere mükafatları hesapsız verilecektir.” Allahü teâlâ ni’metlerini bize vererek sevindirdiği zaman şükür etmemizi, vakti gelip geri alarak üzüldüğümüz zaman da, sabretmemizi emreyledi. Merhamete ve ihsâna kavuşabilmek için sabretmelidir. Kızmak, bağırmak, çağırmak, derdi ve belâyı geri çevirmez. Üzüntüyü dağıtmaz. Kaderde olanlar başa gelecektir. Sabretmek, olmuş bitmiş şeye kızmamak lâzımdır.”

Resûlullahın (aleyhisselâm) Mâriye’den (radıyallahü anha) dünyâya gelen oğlu İbrâhim, hicretin sekizinci senesinde birbuçuk yaşında iken vefât etti. Hasta iken, Resûlullah kucağına aldı ve mübârek gözlerinden yaş aktı. İbrâhim vefât edince de, “Yâ İbrâhim, ölümüne çok üzüldük. Gözlerimiz ağlıyor. Kalbimiz sızlıyor. Fakat Rabbimizi gücendirecek bir şey söylemeyiz” buyurdu.

İbn-i Abbâs’ın (radıyallahü anh) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfte, Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: “Allahü teâlânın emri ile kalemin levh-i mahfûzda ilk yazdığı şey şudur: Ben Allahım. Allahtan başka ilâh yoktur. Muhammed aleyhisselâm benim kulum ve Peygamberimdir. Kim benim, kaza ve kaderime rızâ gösterir, belâlara sabreder, ni’metlerime şükrederse, onu sıddîk olarak yazarım ve sıddîklarla birlikte kıyâmet gününde onu haşreder ve Cennetime koyarım. Kim kaza ve kaderime inanmaz, belâlara sabretmez, gönderdiğim ni’metlerime şükretmezse, benim mülkümden çıksın, kendisine benden başka bir rab arasın.”

Fakîh Ebülleys hazretleri: “Belâlara sabretmek ve musibetler karşısında Allahü teâlâyı hatırlamak insana lâzımdır. Çünkü, insan bu sabrı ve zikri gösterirse, Allahü teâlânın kazâ ve kaderine rızâ göstermiş ve şeytanı kovmuş olur” buyurdu.

Hazreti Ali “Sabır üç kısımdır: İbâdet ve tâatlarda sabır, günahlara karşı sabır, musibet ve sıkıntılara karşı sabırdır. Kim ibâdet ve tâatlarda, Allahü teâlânın emirlerini yapmada, beş vakit namazı muntazaman vaktinde kılmada sabır gösterirse, kendisine yüz derece verilir. Her bir derece, gökle yer arası kadardır. Kim günahlara düşmemek için, haram işlememek için sabrederse, Allahü teâlâ kendisine kıyâmet

günü altıyüz derece ihsân eder. Kim de musibetlere, başına gelen sıkıntı ve eziyetlere sabır gösterirse, ona da Allahü teâlâ hesâbsız dereceler ihsân eder" buyurdu.

Rûhun bedenden ayrılma hâli: Ölüm hâlinde kişinin dili tutulur. Başına sıra ile dört melek gelir. Birincisi der ki: "Esselâmü aleyküm! Ben, senin rızkın için Allahü teâlânın vazîfelendirdiği meleğim, şu anda yeryüzünde aradım, taradım, senin için takdîr edilen rızıktan bir lokma bile bulamadım. O sebeble haber vermek için geldim. Sonra ikinci melek gelir ve "Ben de, su ve diğer içecek şeylerin için vazîfeli meleğim. Yeryüzünde senin için bir damla bile birşey kalmadı" der. Sonra üçüncü melek de selâm vererek yanına gelir ve o da: "Ben de teneffüs ettiğin hava için vazîfeli meleğim. Senin için teneffüs edeceğin fazla bir hava kalmadı" der. Sonra dördüncü melek gelir ve o da: "Esselâmü aleyküm! Ben de, ömrün için vazîfeli meleğim. Senin için artık yaşanacak fazla bir zaman yoktur" der. Daha sonra sağından ve solundan kirâmen kâtibîn melekleri gelir. Sağından gelen, "Ben senin iyiliklerini yazdım" der ve bembeyaz bir, sahife gösterir ve "Buna bak yaptığın sâlih, iyi işleri gör" der. O kişi bu zaman çok sevinir neş'elenir. Soldan gelen melek de selâm vererek, "Ben de ömrün boyu işlediğin günahlarını yazdım" der ve simsiyah bir sahife çıkararak gösterir. "Bak yaptıklarını oku" der. O zaman vücûdundan ter boşanır. Korku ile sağına ve soluna bakar. Daha sonra Azrail aleyhisselâm, sağında rahmet melekleri, solunda azâb melekleri ile gelir. Eğer o kişi doğru imân sahibi ise, rahmet meleklerine seslenir. Onlar da yanına gelirler. Azrail aleyhisselâm kolaylıkla rûhunu alır. Melekler, saadet sahibi o kişinin rûhunu alıp yükselirler. Allahü teâlâya arzedip, emirle tekrar geri getirirler. O rûh cesedini görür ve ona yapılan muâmeleyi seyreder."

Fakîh Ebülleys hazretleri buyurdu ki: "Kabir azâbından kurtulmak istiyenin, dört şeyi dikkatle yapması, dört şeyden de kesinlikle sakınması îcâb eder: Dikkatle yapması îcâb ettiği dört şey: Beş vakit namazını, farzına, vacibine, sünnetine dikkat ederek devam üzere kılması, zekât ve sadakasını vermesi, Kur'ân-ı kerîmi tecvîd üzere devamlı okuması ve Allahü teâlâyı çok hatırlamasıdır. Bunları yapmak kabri nurlandırır ve genişletir.

Kaçınması îcâb ettikleri ise; yalan, hıyânet, söz taşıma, beden ve çamaşırına bevl sıçratmaktır. Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Bevlden sakınınız. Muhakkak kabir azâbının çoğu bundandır."

Kabir suâlleri: Kabirde, kâfirlere ve âsî müslümanlara azâb edecek melekler ve suâl soracak melekler vardır. Suâl meleklerine (Münker ve Nekir) denir. Bu iki melek, "Rabbin kimdir? Dînin nedir? Peygamberin kimdir? Kıblen neresidir?" diye suâl ederler. Allahü teâlânın sevdiği kimseler, (Sizi bana kim gönderdi ise Rabbim O'dur. Ya'nî Allahü teâlâdır. Peygamberim Muhammed aleyhisselâm, dinim İslâm dînidir. Kıblem de Kâ'be'dir" der. O zaman bunlar da, "Doğru söyledi. Bizim elimizden kurtuldu" derler. Bundan sonra onun üzerine, kabrini büyük kubbe gibi kılarlar. Onun için sağ tarafına iki kapı açarlar. Sonra da kabrini güzel kokulu fesleğenlerle döşerler ki, Cennet kokuları onun üzerine gelir. Dünyâda işlediği güzel ameli, en sevgili ahbabı sûretinde gelip onu eğlendirir ve ona güzel haberler söyler. Kabri nûr ile dolar. Dünyânın sonu oluncaya kadar, kabrinde sürûr ve ferah üzere olur.

İlmi ve ameli az olan ve ilimden ve melekût (ruhlar ve melekler âlemi) esrârından haberi olmayan mü'minlerin derecesi bundan aşağı olur ki, onun yanına Rûman adlı melekten sonra güzel sûrette ve güzel kokulu ve güzel elbiseli olarak ameli gelir. "Beni bilmez misin" der. O da, "Sen kimsin ki, Allahü teâlâ seni, benim garîbliğim zamanında bana ihsân eyledi?" der. Oda, "Ben senin sâlih işlerinim, korkma mahzûn olma. Bundan biraz vakit geçtikten sonra, Münker ve Nekîr melekleri gelirler.

Bildirildiği gibi onu sıkıştırırlar. Otururlar ve ona, (Men rabbüke) ya'nî "Rabbin kimdir?" derler ve diğer suâlleri sorarlar. O da, "Rabbim Allah, Peygamberim Muhammed

(aleyhisselâm), imamım Kur'ân-ı kerîm, kıblem Kâ'be-i şerîf ve İbrâhim aleyhisselâm'ın milleti benim milletimdir" der. Onun dili hiç tutulmaz. Onlar da, "Doğru söyledin" derler. Ve daha önceki gibi muâmele ederler. Lâkin onun için sol tarafında nârdan bir kapı açarlar. Nârın yılan, akrep, sıcak suyu ve zakkumu görünür. O kimse onun üzerine çok feryâd eder. Ona, "Buranın dehşeti sana zarar vermez. Burası senin nârdan olan yerindir ki, Allahü teâlâ bunu, senin Cennette olan yerinle değiştirdi. Uyu, sen sâidsin" derler. Sonra onun üzerine nâr kapısı kapanır. Kendi üzerine aylardan senelerden geçen zamanı bilmez, öylece kalır.

Birçok kimsenin ölürken dili tutulur. Eğer akidesi (i'tikâdı) bozuk olursa, Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirdiklerine uygun olarak inanmadı, bid'at ehline uydu ise, "Rabbim Allah" diyemez. Başka söz söylemeye başlar. Melekler bir kere ona vururlar. Kabri ateşle dolar. Sonra söner. Birkaç gün sönük olarak durur. Sonra yine kabirde onun üzerinde ateş hâsıl olur. Dünyâ nihâyet buluncaya kadar bu hâl devam eder.

Birçok kimse de "Dînim İslâmdır" diyemez. Bunlar, ya şek üzere vefât etmiştir. Veya vefât ederken kendisine fitnelerden bir fitne arız olmuştur. Ehl-i sünnet olmayan kimselerin sözlerine, yazılarına inanmıştır. Buna bir kere vururlar. Kabri, "Rabbim Allah" diyemiyeninki gibi yanar.

Ba'zı kimseler "İmamım Kur'ân-ı kerîm" diyemezler. Çünkü bunlar, Kur'ân-ı kerîmi okur, fakat ondan nasihat almazlardı. Kur'ân-ı kerîmdeki emirlerle amel etmez ve yasaklardan kaçmazlardı. Buna da, daha öncekilerine yaptıkları gibi yaparlar. Ba'zı kimselerin ameli korkunç şekil alır. Kabrinde cürmü kadar azâb olunur. Ba'zı kimseler de, "Peygamberim Muhammed aleyhisselâmdır" diyemez. Çünkü bu kimse, dünyâda İslâmiyetin emirlerini ve yasaklarını unutmuştur. Zamana, modaya uymuştur. Çocuklarına Kur'ân-ı kerîm okutmamış, Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını öğretmemiş idi.

Ba'zı kimse, "Kıblem Kâ'be-i şerîf" diyemez. Zira, kıbleyi namaz için az teharri edermiş (araştırırmış), yâhud abdestinde fesâd bulundurmuş. Veya namazında başka şeylere iltifât etmiş. Veya rükû'un da sücûdunda noksanlık olmuş idi.

> Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Allahü teâlâ, Cum'a günü veya gecesinde ölen kimseyi, kabir fitnelerinden emîn kılar."

Ebû Ümâme el-Bâhilî'den (radıyallahü anh) nakledildi ki: "Bir kişi vefât edip kabre konduğunda azâb meleği gelir. Başı ucuna oturur. Ona azâb eder. O kişinin bu azâba dayanacak hâli kalmaz. Öyle feryâd eder ki, insan ve cinden başka bütün mahlûkât işitir. O kişi azâb meleğine, "Niye böyle yaptın, niçin azâb ediyorsun? Ben, dünyâda namazı kılmış, zekâtı vermiş, Ramazan ayında orucu tutmuş biriyim" der. O zaman azâb meleği de: "Azâb etmemin sebebi şu ki; birgün önüne bir mazlûm biçâre çıktı. Senden yardım istedi. Sen ona yardım etmedin. Birgün namaz kıldın. Halbuki ondan önce bevl edip üzerine çamaşırına sıçratmış idin. Öyle gidip kıldın. Halbuki necâsete dikkat etmen, mazlûma yardım etmen vâcib idi. Fakat sen öyle yapmadın" der."

Abdullah bin Selâm şöyle anlatır: Münker ve Nekir'den önce kabre, meyyitin yanına bir melek gelir. Yüzü güneş gibi parlar, meyyitin yanına oturur. Ona: "İyilik ve kötülük, hayır ve şer, dünyâda ne yaptı isen hepsini tek tek yaz" der. O da, korku ve telâşla "Nasıl yazarım, hani kalemim, hani mürekkebim" der. Melek de, "Tükürüğün mürekkebin, parmakların kalemindir. Kefenin de kâğıdındır" der. O da, çaresiz olarak dünyâda hayır olarak ne yaptı ise tek tek yazar. Şer, kötülük olarak yaptıklarına gelince, yazmaktan çekinir. Melek, "Dünyâda halikına karşı utanmadın çekinmedin de, şimdi benden mi utanıp yazmıyorsun?" der. Ona azâb etmek ister. O kişi "Aman bana vurma, azâb etme, yazacağım" der. Dünyâda ne kadar günah, kusur işledi ise bir bir yazar. Onu katlaması ve tırnağıyla mühürlemesi emredilir. O da katlayıp mühürler ve boynuna asar, kıyâmete kadar boynunda asılı durur. Bundan sonra yanına Münker ve Nekir gelir.

> Allahü teâlâ, İsrâ sûresi onüçüncü âyetinde meâlen buyurdu ki: "Herkesin amelini kendi boynuna taktık (Ondan ayrılmaz). Kıyâmet günü onun için bir kitap çıkaracağız ki, ona açılmış olarak kavuşacak."

> Kirâmen kâtibîn melekleri: Her insanın hayır ve şer, bütün işlerini yazan, ikisi gece, ikisi gündüz gelen dört meleğe Kirâmen kâtibîn, veya Hafaza melekleri denir. Hafaza meleklerinin, bunlardan

başka olduğu da bildirilmiştir. Sağ taraftaki melek soldakinin âmiridir ve iyi işleri yazar. Soldaki kötülükleri yazar. Hafaza melekleri mü'mini, insan ve cin şeytanlarından ve şeytanlardan korurlar.

Rûhun cesedini araması: Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: "İnsanoğlunun bedeninden rûhu ayrılıp da üç gün geçince, o rûh "Yâ Rabbi! izin verir isen, gidip bedenimi göreyim"der. Allahü teâlânın izin vermesiyle kabrine gelir. Uzaktan bedenini seyretmeye başlar. Ağzından, burnundan kan geldiğini görür ve çok ağlar. Sonra, "Vah benim zavallı bedenim. Ey benim sevdiğim bedenim. Bu korkulu ve yalnızlık yerinde, dünyâda iken geçirdiğin safâlı günleri hatırlıyor musun?" deyip döner. Beş gün sonra, "Yâ Rabbi! izin verirsen, bedenimi, cesedimi görmek istiyorum" der. Tekrar izinle kabrine gelir. Uzaktan bakar ki, ağzından burnundan kulaklarından sarı su akmaktadır. Üzülür ve ağlar. Sonra, "Ey benim miskin, zavallı bedenim. Bu üzüntü, keder, sıkıntı ve böceklerin etini parçalayıp yedikleri bu yerde dünyâdaki geçirdiğin günleri hatırlıyor musun?" der. Sonra gider, yedi gün sonra tekrar Rabbinden izin isteyip kabrine gelir. Bedeninin daha perişan hâlini görür, ağlar ve "Ey benim bedenim! Dünyâda ki zamanlarını hatırlar mısın? Hani çoluk çocuğun, hani akrabaların, nerede kardeş, arkadaş, eş, dost, nerede komşuların? Bugün onlar arkandan ağlıyorlar" der.

Ebû Hüreyre'den (radıyallahü anh) rivâyet edildi ki: "Mü'min vefât ettiğinde, rûhu onun evi etrâfında bir ay dolaşır. Arkasından malının nasıl paylaşıldığını, borçlarının nasıl ödendiğini ve başka yapılan işleri görür. Bir ay sonra kabrine gider ve bir sene kabrinde olan biteni görür. Akrabalarından kendisine gelip duâ edenleri, kendisi için üzülenlerin hâllerini müşâhede eder. Daha sonra rûhu iyi veya kötü hâline göre, kıyâmete kadar rûhların toplandığı yere götürülür. Rûhlar, "Yâ Rabbi! izin verirsen yeryüzüne inelim, yakınlarımızın hâli nasıldır? Çoluk çocuğumuzu, akrabalarımızı görelim!" derler."

İbn-i Abbâs (radıyallahü anh) buyurdu ki: "Bayram günleri, Aşure günü, Cum'a gecesi, Receb-i şerîfin ilk Cum'a gecesi (Regâib gecesi), Şa'ban ayının 14'ünü 15'ine bağlayan gecesi (Berât gecesi), Kadir gecesi, Cum'a günleri, rûhlar kabirlerinden çıkarak, hısım ve akrabalarının evlerine gelirler ve "Bu mübârek gün ve gecelerde bir sadaka, bir hayırla, velevki bir lokma ile de olsa bizlere yardım edin. Sevâbını bizlere hediye edin. Çünkü bizim ihtiyâcımız pekçoktur. Eğer böyle yapmaz cimrilik ederseniz, hiç olmazsa bu mübârek gecede bir Fâtiha okuyarak gönderiniz. Ey bizim mallarımızı paylaşmış yakınlarımız, biz şu anda, daracık sıkışmış olarak kaldığımız kâbirlerimizdeyiz. Ey yakınlarımız! Hayır ve duâlarınızda bizleri unutmayınız" derler. Eğer yakınlarından duâ ve sadaka sevâbına kavuşurlarsa, sevinç ve neş'e ile geri dönerler. Eğer yakınları duâ ve sadakada bulunmazlarsa, her bir rûh mahzûn, mahrûm, son derece üzüntülü olarak oradan ayrılır."

Mü'minlerin rûhları kabzolunduğunda, rahmet melekleri onları izzet ve ikram ile yedinci kat semâya yükseltirler. "Onlar illiyyinde kalacaklar" nidası gelir. Daha sonra herbiri bedeninin bulunduğu kabrine getirilir. Kabrine Cennetten bir kapı açılır. Kıyâmete kadar, oradan Cennetteki köşkünü seyreder.

Kâfirlerin rûhları kabz olunduğunda azâb melekleri onları hakîr bir şekilde tutar ve sürükliyerek dünyâ semâsına kaldırırlar. Orada bu kâfir rûhları reddedilir ve azâb dolu kabre gelirler. Kabir, son derece daralır. Birbirine geçer. Orada Cehennemden bir kapı açılır. Kıyâmete kadar, oradan azâb göreceği Cehennemdeki yerlerine bakarlar."

Kıyâmetin kopması: Allahü teâlâ murâd buyurduğu vakit sûr üfürüldükten sonra, kıyâmet günü dağlar uçar, bulutlar gibi yürümeye başlar. Denizlerin ba'zısı ba'zısına taşar. Güneşin nûru tamamen kaybolarak simsiyah olur. Dağlar toz hâline gelir. Âlemin ba'zısı ba'zısına dâhil olur. Yıldızlar, dizili inci gibi parçalanırlar. Gökler gül yağı gibi erir. Ve değirmen döner gibi şiddetli bir şekilde hareket ederler. Ba'zısı ba'zan toplanır, ba'zan da sahtiyan gibi yayılır. Hak teâlâ, göklerin parça parça olmasını emreder. Yedi kat yerde ve yedi kat gökte, diri olarak kimse kalmaz. Her canlı vefât etmiş olur. Eğer rûhanî ise rûhu gitmiş olur. Cenâb-ı Hakkı tevhid eden bütün melekler ölür. Yerde taş taş üstünde ve göklerde hiç canlı kalmaz.

Bundan sonra cenâb-ı Hak, “Ey alçak dünyâ! Senin içinde rubûbiyet da’vâsı edenler ve ahmakların rab tanıdıkları âcizler nerededir ve senin behcet ve letâfettinle aldattığın ve âhıreti unutturduğun eshâbın nerededir?” buyurur. Sonra da “Mülk kimindir?” der. Hiç kimse cevap veremez. Cenâb-ı Allah kendi kendine, “Vâhid ve Kahhâr olan Allahındır” der.

Bundan sonra buyurur ki: “Ben azîmüşşân, melîk-ü deyyânım (ya’nî kıyâmet gününün tek hâkimi ve sahibiyim). Benim rızkımı yiyip de bana şirk koşanlar ve benden gayrı putlara ibâdet edenler neredededirler? O kimseler ki, benim rızkımla kuvvetlenip asî olurlar. Cebbar ve zâlimler neredededirler! Kibirlenen ve iftihar edenler neredededirler? Şimdi mülk kimindir?” Buna cevap verecek kimse bulunmaz. Zîrâ cenâb-ı Hak, hûrî ve gılmânın dahi Cennetlerinde rûhlarını kabz buyurmuştur.

Bundan sonra cenâb-ı Hak, Cehennem çukurlarından olan Sakardan bir kapı açar. Oradan ateş fışkırır. İşte bu ateş, içine atılan yün parçasını yaktığı gibi, ondört denizi kurutur, yeryüzünü kapkara eder ve gökleri sarı zeytinyağı yâhud erimiş bakır gibi bir hâle koyar. Sonra ateşin şiddeti göklere yakın olduğu vakit, Allahü teâlâ öyle bir dehşet ile men eder ki, ateş tamamen söner. Ateşten hiç eser kalmaz.

> Bundan sonra Allahü teâlâ hazretleri, Arş-ı a’lânın hazînelerinden birini açar. Onda hayat denizi vardır. Bu deniz, yer üzerine şiddet ile yağmur yağdırır. Yağmur, o derece devam eder ki, yeryüzünü kaplayıp, kırk arşın kadar yukarı yükselir. O zaman, toprak olmuş olan insanlar ve hayvanlar, ot gibi biterler. Zîrâ hadîs-i şerîfte buyuruldu ki;“İnsan, kuyruk sokumu kemiğinden yaratılmıştır. Sonra yine ondan yaratılacaktır.” Diğer bir hadîs-i şerîfte; “Kişinin her yeri mahv olup çürür. Lâkin kuyruk sokumu kemiği çürümez. İnsan ondan çıkmıştır. Yine ondan iade olunur” buyuruldu. (Bu kuyruk sokumu kemiği, omurganın son kemiğidir. Nohud kadar bir kemiktir ki, içinde iliği olmaz.)

Canlılar ve bütün a’zâları, mezarlarında yeşil ot gibi biter, hep o kemikten ortaya çıkarlar. Ba’zısı ba’zısına girmiş ağ örgüsü gibi dolanmış olur ki, birinin başı diğerinin omuzunda, Öbürünün eli, diğerinin sırtında olarak, insanın çokluğundan böyle karmakarışık olurlar. Hak teâlâ, “Hakîkaten biz biliriz ki, arz onlardan birini noksan etmez. Zira bizim indimizde, mahfûz kitab vardır” buyurur.

Bu dirilmek keyfiyeti tamam oldukta, hesâb üzere, sabi, yine sabidir, ihtiyâr, yine ihtiyârdır. Olgun yaşta olanlar, yine olgun, gençler yine gençtir. Ya’nî Âlem-i fenâdan Âlem-i bekâya intikâl eyledikleri zaman ne hâlde idilerse, yine o sûret ile belirirler. Allahü teâlâ Arş-ı âlânın altında bir latîf rüzgâr emreder. Bu rüzgâr, yeryüzünü baştan başa kaplar. Ve yeryüzü toz gibi ince kum hâline girer.

> Bundan sonra Allahü teâlâ İsrâfil’i (aleyhisselâm) diriltir. Beyt-i mukaddesin sahrasından sûr üfürülür. Sûr, nûrdan bir boynuzdur ki, ondört dâiresi vardır. Bir dâirede, karada olan hayvanların adedince delikler vardır. Karada olan hayvanâtın rûhları oradan çıkar. Arı sesi gibi sesler işitilir. Yerle gök arasını doldurur. Sonra herbir rûh, kendi cesetlerine girerler. Hak teâlâ bunlara kendi cesedlerini ilham eder. Hattâ dağlarda ölmüş olan, vahşî hayvanların ve kuşların yemiş olduğu insanların rûhları, kendi cesedlerini bulur. Nitekim Allahü teâlâ, Zümer sûresi altmışikinci âyet-i kerîmede meâlen; “Kıyâmetin yok edici sûrundan sonra, ikinci bir sûr üflenir, bu sese bütün beşeriyet tâbi olur. Bu emir ile kalkıp hazır olurlar” buyurur.
>
> İnsanlar, kabirlerinden ve yanıp kül oldukları, çürüdükleri yerlerden kalktıkları vakit görürler ki, dağlar pamuk gibi atılmış, denizler susuz kalmış, yerin kendisinde ise ne eğrilik ne de yükseklik var. Cümlesi dümdüz olmuş. Bir kâğıt sayfası gibi görülür, işte insanlar, kabirlerinin üzerine çıplak olarak oturdukları vakit, her tarafa hayretle ve düşünerek bakarlar. Nitekim Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) hadîs-i sahîhde; “İnsanların her biri, elbisesinden ârî olup, hepsi çıplak ve sünnetsiz oldukları hâlde haşr olunurlar” buyurdu. Fakat gurbette üryan olarak vefât etti ise, onlara Cennetten elbise getirilir ve giydirilir. Şehîdlerin ve sünnet-i seniyyeye uyup vefât etmiş olanların, iğne deliği kadar çıplak yeri kalmaz. Çünkü Peygamber

efendimiz (aleyhisselâm); “Ey ümmetim ve eshâbım! Siz mevtanızın kefeninde mübalağa ediniz. Çünkü benim ümmetim, kefenleriyle haşr olunurlar. Halbuki sâir ümmetler çıplaktırlar” buyurdu. Yine Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) bir hadîs-i şerîfte; “Ölüler, kefenleriyle haşrolunur” buyurdu.

Resûlullah (aleyhisselâm) Nebe’ sûresi onsekizinci âyet-i kerîmesi hakkında meâlen; **“Sûra** üfürüleceği o gün, (mezarlardan kalkıp mahşere) bölük bölük gelirsiniz” suâl edildiğinde ağladılar. Hattâ mübârek gözlerinden akan gözyaşları toprağa damladı ve buyurdular ki: “Ey bu suâli soran kişi, çok büyük bir işten sordun. Kıyâmet günü ümmetim oniki sınıf olarak haşrolunur ve mahşer yerine gelirler.

Birinci sınıf insanlar maymun sûretindedir. Bunlar, insanlar arasında çok fitne çıkarırlar, karışıklık ve huzûrsuzluğa sebep olurlar. Allahü teâlânın Kur’ân-ı kerîmde meâlen; “Onların şirk (Allaha ortak koşma) fitneleri, katilden daha kötüdür” (Bekâra-191) **buyurduğu kimselerdirler.**

İkinci sınıf insanlar, hınzır, sûretinde haşrolunurlar. Onlar haram yiyenlerdir. Allahü teâlânın meâlen; “Onlar boyuna yalancılık için dinlerler; boyuna haram yerler” (Mâide-42) **buyurduğu bunlardır.**

Üçüncü sınıf insanlar kör olarak haşrolurlar. Onlar hüküm vermekde haddi aşan doğru hüküm vermeyenlerdir. Allahü teâlânın meâlen; “İnsanlar arasında hükmettiğiniz zaman adâletle hüküm vermenizi emreder. Hakîkaten Allah bununla size ne güzel öğüt veriyor. Şüphe yok ki, Allah hükümlerinizi hakkıyla işitici, emânete âit işlerinizi hakkıyla görücüdür.” (Nisâ-58) **âyet-i kerîmesi bu kimseleri belirtmektedir.**

Dördüncü sınıf insanlar sağır ve dilsiz olarak haşrolurlar. Onlar dünyada iken kendi amellerini beğenen kimselerdir. Allahü teâlânın meâlen; “Allah, gurûrlu ve böbürlenen kimseleri sevmez” (Nisâ-36) **buyurduğu kimselerdir.**

Beşinci sınıf insanlar, ağızlarında irin olarak haşrolunurlar. Dillerini çiğnerler. Onlar sözleri işlerine ve hareketlerine uymayan âlimlerdir. Allahü teâlânın meâlen; “İnsanlara iyilik emreder de, kendinizi unutur musunuz?” (Bekâra-44) **buyurduğu kimseler gibi olanlardır.**

Altıncı sınıf insanlar, vücutları ateşten yanmış yara içinde haşrolunurlar. Onlar yalan yere şahitlik yapanlardır.

Yedinci sınıf insanlar, ayakları üzerine bağlanmış olarak haşrolunurlar. Onların son derece pis bir kokusu olur. Onlar şehvetlerine tâbi olan ve haramlar peşinde koşanlardır. Allahü teâlânın meâlen; “Bunlar, âhıreti dünyâ hayâtına satmış kimselerdir” (Bekâra-86) **buyurulanlardır.**

Sekizinci sınıf insanlar sarhoş gibi haşrolup, sağa sola düşerler. Onlar, dünyâda iken Allahü teâlânın hakkına mâni olan kimselerdir. Allahü teâlânın hakkını yerine getirmeyenler olup Allahü teâlâ meâlen; “Ey îmân edenler, kazandıklarınızın ve sizin için yerden çıkardığımız ürünlerin (mahsûllerin) en helâl ve iyisinden Allah yolunda harcayın (zekât ve sadaka verin)” (Bekâra-267) **buyuruyor.**

Dokuzuncu sınıf insanlar, katran’dan elbiseler içinde haşrolunurlar. Onlar, gıybetten sakınmayanlardır. Mü’minlerin arkalarından hoşlanmıyacakları şekilde konuşmuşlardır. Allahü teâlâ meâlen; “Müslümanların ayıp ve kusurlarını araştırmayın. Bir kısmınız bir kısmınızı, arkasından hoşlanmıyacağı sözle çekiştirmesin” (Hucurât-12) **buyurdu.**

Onuncu sınıf olarak haşrolunacaklar ise, dilleri kafasından sarkmış olanlardır. Bunlar, dünyâda iken söz taşıyıp, ara bozanlardır.

Onbirinci sınıf insanlar ise, sarhoş olarak haşrolunurlar. Onlar, dünyâda iken mescidlerde fuhuş ve kötü söz konuşanlardır.

Onikinci sınıf insanlar ise, hınzır sûretinde haşrolunurlar. Onlar dünyâda iken faiz yiyenlerdir."

Diğer bir rivâyette: Muâz bin Cebel'in (radıyallahü anh) rivâyet ettiği üzere, Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Kıyâmet gününde, ki o gün pişmanlık ve hasret günüdür. Allahü teâlâ oniki bölük olarak ümmetimi haşreder. Birinci bölük, elsiz ve ayaksız olarak kabirlerinden haşrolacaklardır. Bu zaman, Allahü teâlâ tarafından vazîfelendirilen bir münâdî seslenir ki; "Onlar komşularına eziyet ve sıkıntı verenlerdir. **Tövbe etmeden ölmüşlerdir, içinde bulundukları durum, kendilerine verilmiş cezadır. Dönüş yerleri de Cehennemdir. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde bu kimseleri meâlen şöyle bildirir:** "Yakın komşuya da, yakın arkadaşa da, yolda kalmışa da iyilik ediniz" (Nisâ-36).

İkinci bölük insanlar, hayvan sûreti üzere kabirlerinden haşrolunurlar. Kendileri için bir ses gelir. Bunlar, namazlarında gevşek davrananlardır. Tövbe etmeden öldüler. Bu hâlleri, kendilerine verilen bir cezadır. Cehenneme atılacaklardır. Allahü teâlânın Kur'ân-ı kerîmde şöyle buyurduğu kimselerden olurlar: "Onlar, namazlarından gâfildirler" (Mâun-5).

Ümmetimden bir bölüğü de, yüzleri ay gibi parlak bir hâlde haşrolurlar. Sıratı şimşek gibi geçerler. Allahü teâlâ katından bir münâdî şöyle der: "Bunlar sâlih amel işleyip, günahlardan kaçınanlardır. Beş vakit namazı vaktinde ve şartlarına uygun olarak cemâatle kılarlar. Bunlar, tövbe edip öyle vefât ettiler. Allahü teâlâ, kendilerine saadet nasîb etti. Onlar, Cennete gireceklerdir. Allahü teâlâ kendilerinden râzıdır. Onlar da Allahü teâlâdan râzıdırlar. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde meâlen bunları şöyle bildirdi: "Gerçekten "Rabbimiz Allahü teâlâdır" deyip de sonra amellerini ihlâs ile, yapanlara (ölüm ânında)**me**lekler inecekler de şöyle diyecekler: (Gelecekten) Korkmayın ve (geçene) mahzûn olmayın! Size va'd olunan Cennetle müjdelendiniz"

İnsanlar kabirlerinden kalktıklarında, yerlerinde kırk yıl birşey yemeden içmeden, oturmadan, konuşmadan dururlar" Denildi ki; "Yâ Resûlallah! Din ehli, îmân sahipleri kıyâmet günü nasıl bilinirler?" Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Benim ümmetim abdest uzuvlarının pırıl pırıl parlaması nişanıyla bilinirler. Kıyâmet günü Allahü teâlâ bütün mahlûkâtı kabirlerinden dirilttiğinde, melekler mü'minlerin başucuna gelirler ve başlarını mesh ederler. Biraz toprak serperler. Bu toprak, onların secde yerlerine gelir. Melekler bu yerleri mesh ederler. Oradan mesh izleri hiç gitmez. Bir ses gelir ki, "Bu toprak, kabirlerinin toprağı değildir. Onların köşk ve saraylarından getirilmiş topraktır. Oraya çağırılırlar. Sıratı geçip Cennete girerler. Kendi yerlerini bilirler."

Câbir bin Abdullah'ın (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte, Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki; "Kıyâmet günü oldukda, kabirdekiler diriltilir. Allahü teâlâ Cennet meleklerinin en üstünü olan Rıdvâna vahy ederek, "Ey Rıdvan, ben oruçlu kullarımı kabirlerinden çıkardım. Onlar aç ve susuzdurlar. Onları istikbâl et, karşıla. Cennet yiyeceklerinden ikram et" buyurur. Rıdvan da Cennet meleklerine seslenir ve herbiri nûrdan tabaklar içinde sayısız ni'metler ikram ederler. Onlara denir ki, "Şimdi artık afiyetle yiyiniz, içiniz."

Kıyâmet gününün dehşeti: Allahü teâlâ, kıyâmet günü bütün mahlûkâtını diriltir ve Mahşer yerinde toplar. Güneş başları üzerine yaklaştırılır. Çok dehşetli, sıcak bir gündür. Bir ses duyulur: "Ey insanlar, gölgeye gidiniz!" Üç grup olarak giderler. Bunlar mü'minler, münâfıklar, kâfirler olmak

üzere üç sınıftır. Bunlar gittiklerinde, gölge; hararet, duman ve nûr olmak üzere üç kışıma ayrılır. Hararet, münâfıkların başı üzerinde durur. Çünkü onlar dünyâda iken, Allahü teâlânın kendilerine haber verdiği Cehennemden sakınmadılar. Duman da kâfirlerin başı üzerinde durur. Çünkü onlar dünyâda iken, her türlü kötü istekleri peşinde koştular ve aydınlık içinde yaşadılar. Âhıret için birşey yapmayıp, âhıretleri karanlık oldu.

Nûr bulutu ise, mü'minlerin başı üzerinde durur. Onlar nûr içinde kalırlar. Çünkü mü'minler dünyâda iken, her türlü sıkıntı, zulmet ile karşı karşıya olmalarına rağmen, Îmânlarını korudular ve âhıretlerini ma'mûr edip nûrlandırdılar. Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde, mü'minler hakkında meâlen buyurdu ki: "(Hatırla) o günü ki, mü'min erkeklerle mü'min kadınların nûrları, önlerinden ve sağlarından koşuyor kendilerini göreceksin. (Melekler onlara şöyle derler): "Bugün size, müjde olsun! O Cennetler ki, altlarından ırmaklar akıyor; içlerinde ebedî olarak kalacaksınız, "İşte en büyük kurtuluş budur. O gün, münâfık erkeklerle münâfık kadınlar, îmân edenlere şöyle diyecekler: "Bize bakın (yâhûd bizi bekleyin), **nûru**nuzdan bir parça ışık alalım." (Mü'minler tarafından onlara şöyle) denilecek: "Arkanıza (dünyâya) dönün de bir nûr arayın." Derken aralarına bir kapısı bulunan bir sûr çekilmiştir; (mü'minler içerde, kâfirler ise dışarda kalmıştır). Sûrun içi rahmet doludur, dış yanında azâb... Münâfıklar mü'minlere şöyle bağırırlar: "Bizler sizinle beraber (dünyâda ibâdet eder) değil miydik?" Mü'minler: "Evet bizimle beraberdiniz; fakat siz, kendinizi nifaka düşürüp helak ettiniz. Mü'minlere felâket beklediniz. Şüphelendiniz ve uzun ömür hülyası, sizi aldattı; tâ Allahın emri (ölüm) gelinceye kadar... Bir de, Allaha karşı, sizi, aldatıcı şeytan aldattı. (Ey münâfıklar), artık bugün ne sizden, ne de o kâfir olanlardan (kurtulmanız için) bir karşılık, bedel kabûl edilmez. Sığınacağınız yer ateştir; size yaraşan odur. O, ne kötü bir gidiş yeridir!" (Hadîd: 12-15)

> Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Allahü teâlâ yedi sınıf kimseyi Arş'ın gölgesinde gölgelendirir. Halbuki o gün ondan başka hiçbir gölge yoktur. 1. Adâlet ile hükmeden devlet reîsleri ve vâliler. 2. İbâdet eden gençler. 3. Kalbi mescidlere bağlı olanlar. Ya'nî namazı ve cemâati gözetenler. 4. Allah için birbirini seven iki mü'min. Bu sevgi ile bir araya gelip, ayrılırken de bu sevgi üzere olanlar. 5. Güzel bir kadın, çirkin bir iş için kendini çağırınca, "Ben Allahü teâlâdan korkarım" diyenler. 6. Sadaka verirken riya(gösteriş) etmeyenler. Şöyle **k**i, sağ eli ile verdiğini sol eli bilmeyenler, 7. Allah deyip, gözünden yaş akanlar."

Kıyâmet günü Allahü teâlâ buyurur ki: "Ey Cebrâil! Cenneti, müttekî kullarıma (benden hakkıyla korkup emirlerimi yapanlara) yaklaştır. Cehennemi de, azgın ve taşkın kullarıma göster." Cebrâil aleyhisselâm, Cenneti müttekiler için, Cehennemi de kâfirler, münâfıklar ve âsiler için yaklaştırıp gösterir. Sırat köprüsü Cehennem üzerine kurulur. Kulların amellerini ölçmek için "Mizan" denilen bir ölçü âleti hazırlanır. Yer-gök bir gözüne sığar. Sevâb gözü parlak olup Arş'ın sağında, Cennet tarafındadır. Günah tarafı Arş'ın solunda, Cehennem tarafında ve karanlıktadır.

O zaman Allahü teâlâ buyurur ki: "Adem, halîlim İbrâhim, kelîmim Mûsâ, Îsâ (rûhullah), habîbim Muhammed aleyhisselâm nerededir? Mizanın sağına geçiniz. Ey Rıdvan! Cennet kapılarını aç. Ey Malik! Sen de Cehennem kapılarını aç." Kulların amelleri tartılır. Bu terazi dünyâ terazilerine benzemez.

Mahşerde insanların hesabı görüldükten sonra, hepsi sırattan geçirilirler. Sırat köprüsü vardır. Sırat köprüsü, Allahü teâlânın emriyle Cehennemin üstünde kurulur. Herkese bu köprüden geçmesi emir olunacaktır. Cennetlik olanlar kolayca geçecek, Cennete gideceklerdir. O gün bütün Peygamberler, "Yâ Rabbi, selâmet ver" diye yalvaracaklardır. Cennetliklerden ba'zısı şimşek gibi, bir kısmı rüzgâr gibi, ba'zısı koşar at gibi geçeceklerdir.

Cennet, akla gelen veya gelmiyen her türlü güzelliklerin toplandığı yerdir. Cennetteki dereceler ve mükâfatlar, herkesin ilmine ve ibâdetlerine göredir.

Kâfirlerin ayakları, sırat üzerinde dayanamayıp kayar ve Cehenneme düşerler. Orada azâb görürler. Bundan Allahü teâlâya sığınırız.

Günahkârların Cehennemden çıkmaları: Cehennem, yedi tabakadır. Birinci tabaka, azâb bakımından en hafif olanıdır. Fakat dünyâ ateşinden yetmiş kat daha şiddetlidir. Adı "Cehennem"dir. Burada müslümanlardan bir kısmı yanıp, günahlarından temizleneceklerdir. Allahü teâlâ, Cebrâil aleyhisselâma hitaben; "Ey Cebrâil, Ümmet-i Muhammed'in âsileri, günahkârları Cehennemde ne hâldedirler?" buyurur. Cebrâil aleyhisselâm da, "İlâhi, onların hâli sana ma'lûmdur" deyince, "Git bak, şimdi hâlleri nicedir" buyurur. Cebrâil aleyhisselâm, doğruca Mâlik'in yanına gelir. O, Cebrâil aleyhisselâmı görünce, hürmet ve saygı ile karşılar ve sorar: "Ey Cebrâil seni buraya getiren şey nedir?" Cebrâil (aleyhisselâm): "Ümmet-i Muhammed'in âsîlerine, günahkârlarına acaba ne muâmele yaptınız?" der. Mâlik:

"Hâlleri pek kötüdür. Yerleri pek dardır. Ateşle azâb oldular. Ateş onların etlerini yedi. Sâdece yüzleri ve kalbleri kaldı ki, oralarında imân nûru parlıyor." Cebrâil (aleyhisselâm) der ki; "Perdeyi kaldırsan da, onların hâlini bir görsem." Perde kaldırılınca, o âsiler, günahkârlar, Cebrâil'in (aleyhisselâm) güzelliğini görürler ve bunun azâb meleklerinden biri olmadığını hemen anlarlar. Derler ki: "Bu kişi kimdir ki, daha önce böyle güzel sûrette birini görmedik?" Mâlik der ki; "Bu, Cebrâil'dir (aleyhisselâm). Muhammed'e (aleyhisselâm) vahiy getirmiştir." Cehennemdeki âsiler, günahkârlar, Muhammed (aleyhisselâm) ismini işitince, topluca feryâd ve figâna, ağlamaya, yalvarmaya başlarlar. Derler ki: "Ey Cebrâil! Ne olur Muhammed'e (aleyhisselâm) selâmımızı söyle. Bizim içinde bulunduğumuz şu kötü hâlimizi arzediver. Biz ateşe atılmış ve zavallı kimseleriz." Cebrâil (aleyhisselâm) hemen huzûru ilâhiye döner. Allahü teâlâ "Ümmet-i Muhammed'i nasıl buldun?" buyurur. Cebrâil (aleyhisselâm) da hâllerini arzeder. Allahü teâlâ: "Onların senden istedikleri birşey var mı?" buyurunca, "Evet yâ Rabbi" deyip isteklerini arzedince, Allahü teâlâ, "Var git selâm ve isteklerini söyle" buyurur. Cebrâil (aleyhisselâm) ağlıyarak Cennete koşar. Resûlullahı bulur ve hâllerini arzeder. Resûlullah da buna çok üzülür. Ağlayarak, arkasında diğer Peygamberler olduğu hâlde Arş'ın yanına gelirler. Secdeye kapanır. Allahü teâlâyı öyle sena eder ki, hiçbir kimse böyle senada bulunmamıştır. O zaman Allahü teâlâ buyurur ki; "Başını secdeden kaldır ey Habîbim. İste vereyim. Şefaat iste kabûl edeyim." Muhammed (aleyhisselâm): "Yâ Rabbi! Ümmetimin günahkârları şu anda Cehennemde azâb içindeler. Feryâd ve figân ederler. Onlar, günahları sebebiyle azâb olundular. Bana şefaat izni ihsân buyur da, onları oradan çıkarayım" diye arz eder. Allahü teâlâ şefaat etmesi için O'na izin verir. Bu izin üzerine Muhammed (aleyhisselâm) ve diğer Peygamberler "aleyhimüsselâm", (La ilahe illallah Muhammedün Resûlullah) diyen, o günahkârların azâb çektikleri yere gelirler. Mâlik, Muhammed'i (aleyhisselâm) görünce hürmetle karşılar. Ona, ümmetinin hâlini arzedip, azâb çektikleri Cehennemin kapısını açar. Oradakiler, Muhammed'i (aleyhisselâm) görünce, feryâd figân ile ağlaşıp yalvarırlar. Şefaat ile günahkârların hepsi oradan çıkar ve Cennet kapısının yanından akan bir nehire gelir ve oraya dalarlar. O nehrin adı Hayat nehridir. Yıkandıklarında gençleşirler. Yüzleri ay gibi parlar. Alınlarına, "Bunlar, Allahü teâlânın Cehennemden azâd ettikleridir" yazılır. Ondan sonra doğruca Cennete girerler. Cehennemdeki kâfirlere onların hali gösterilir. Kâfirler onları gördüklerinde derler ki: "Müslümanlar, iman sahipleri, Cehennemden çıkıp Cennete girdiler. Keşke biz de dünyâda iken îman sahibi olsaydık. O zaman ateşten çıkardık" derler.

Cennetin kapıları ve Cennetler: İbn-i Abbâs'ın (radıyallahü anh) bildirdiğine göre, Cennetin sekiz kapısı vardır. Her biri altından olup, cevherlerle süslüdür. Birinci kapı üzerinde, "La ilahe illallah Muhammedün Resûlullah yazılıdır. O kapı; Peygamberler, şehidler ve cömertlere âittir, ikinci kapı, abdestini doğru alıp, hakkıyla namazını kılanlar içindir. Üçüncü kapı, kendilerini her türlü kötülükten koruyup temizleyenlerindir. Dördüncü kapı, iyiliği emredip, kötülükten sakındıranlara âittir. Beşinci kapı ise, kendisini, nefsinin arzu ve istekleri peşinde koşmaktan koruyanlar içindir. Altıncı kapı, haccını ve umresini hakkıyla yapanlar içindir. Yedinci kapı ise, mücâhidler

içindir. Sekizinci kapı ise, müttekiler için olup, gözlerini harama bakmaktan korumuşlar ve hayırlı işler yapmışlardır. Ana-baba hakkına, yakın akraba ve komşu haklarına çok dikkat etmişlerdir.

Sekiz tane de Cennet vardır. Birincisi, Dâr-ül-Cinân'dır, beyaz incidendir. İkincisi, Dâr-üs-selâm, kırmızı yakuttandır. Üçüncüsü, Cennet-ül-Me'vâ yeşil zebercedendir. Dördüncüsü, Cennet-ül-Huld, kırmızı ve sarı mercandandır. Beşincisi, Cennet-ün-Naîm, beyaz gümüştendir. Altıncısı, Cennet-ül-Firdevs, kırmızı altındandır. Yedincisi, Cennet-ül-Adn, büyük beyaz incidendir. Sekizincisi, Dâr-ül-Karâr kırmızı altındandır.

Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Cennet ehli, orada (Cennetlerde) yerler, içerler. Sonra bedenlerinden misk gibi bir koku çıkar. Sonsuz olarak orada yaşarlar."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Mu'cem-ül-müellifîn cild-10, sh. 42

2) Vefeyât-ül-a'yân cild-4, sh. 212

3) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-4, sh. 150

4) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 293

5) Tabakât-ül-müfessirîn (Dâvûdî) cild-2, sh. 152

6) El-A'lâm cild-6, sh. 146

7) Esmâ-ül-müellifîn cild-2, sh. 71

8) Keşf-üz-zünûn sh. 165, 172, 293, 715, 745, 1067, 1188, 1622

9) Dekâik-ül-ahbâr